



ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення регулювання нотаріальної діяльності (реєстр. № 5644 від 10 червня 2021 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 14 червня 2021 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 20 жовтня 2021 року (протокол № 72) проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення регулювання нотаріальної діяльності (реєстр. № 5644 від 10 червня 2021 року) (далі – Законопроект), поданий народним депутатом України Фріс І.П. та іншими народними депутатами України.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою реформування інституту нотаріату, що призведе до посилення інституту нотаріату як гарантії захисту прав фізичних та юридичних осіб, підвищення якості нотаріальних дій, забезпечення доступності нотаріальних та реєстраційних дій, створення нових антирейдерських інструментів.

Для досягнення мети пропонується внесення змін до Цивільного та Сімейного кодексів України, Цивільного процесуального кодексу України, законів України «Про нотаріат», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про оренду державного та комунального майна», згідно яких буде здійснено перехід до єдиного нотаріату, відмовившись від системи поділу нотаріусів на державних та приватних; розширено перелік повноважень нотаріусів, зокрема щодо реєстрації шлюбів та їх розірвання, медіації, як способу позасудового врегулювання спорів, забезпечення доказів, встановлення фактів, що мають юридичне значення; запроваджено електронну систему нотаріату; забезпечено доступність надання нотаріальних послуг у кожному нотаріальному окрузі; здійснено передачу низки

повноважень у сфері нотаріату від центрального органу виконавчої влади до органу професійного самоврядування нотаріусів.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

У Конституції України визначається, що Україна є демократична, соціальна, правова держава (стаття 1), права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина друга статті 3), органи державної влади, у тому числі й Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 6, частина друга статті 19, стаття 75).

Так, організація і діяльність нотаріату визначаються виключно законами України, а Верховна Рада України – це єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85, пункт 14 частини першої статті 92 Конституції України).

Члени Комітету звертають увагу на те, що представлений Законопроект включений до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 02 лютого 2021 року № 1165-IX (п. 330), строк подання його до Верховної Ради України – лютий 2021 року, відповідальний суб'єкт – Міністерство юстиції України.

Законопроект покликаний досягти основної мети – утворення єдиного нотаріату, доступності нотаріальних послуг для населення, особливо соціально незахищених, високого професіоналізму нотаріусів і абсолютної надійності нотаріальних актів, створення системи електронного нотаріату (Е-нотаріат).

Члени Комітету вважають, що запропоновані Законопроектом зміни узгоджуються з сучасними тенденціями розвитку нотаріату в Україні, відповідають суспільним потребам щодо забезпечення додаткових механізмів охорони і захисту цивільних прав, у тому числі права власності, удосконалення системи надання нотаріальних послуг, що загалом відповідає європейським підходам до регулювання нотаріальної діяльності.

Так, Законопроектом пропонується запровадження електронної системи нотаріату. Масштабна цифровізація нотаріальної діяльності передбачає: відмову від ведення паперових книг обліку діяльності нотаріуса; зменшення кількості документів, які особа має подавати для вчинення нотаріальної дії; автоматизацію низки процесів у діяльності нотаріусів; ефективну інформаційну взаємодію між державними інформаційними ресурсами; ведення нотаріального архіву в електронній формі; впровадження Єдиного реєстру нотаріальних дій, електронного нотаріального архіву та інтеграція реєстрів та баз даних з електронною системою нотаріату.

Крім того, пропонується здійснити перехід до єдиного нотаріату, що дозволить закріпити єдиний статус нотаріуса в Україні, відмовившись від системи поділу нотаріусів на державних та приватних, як це зроблено у багатьох європейських країнах. Перехід до єдиного нотаріату передбачатиме поступове припинення діяльності державних нотаріальних контор (сьогодні в Україні працює 687 таких контор), а отже, дозволить суттєво зменшити державні видатки на їх утримання, що сприятиме економії бюджетних коштів.

Розроблено механізм заходів, який гарантуватиме доступність базових нотаріальних дій для соціально незахищених верств населення, адже можливість звернутися до нотаріуса має бути в кожного громадянина, незалежно від рівня його доходу і місця проживання.

Також буде суттєво розширено кількість нотаріальних дій, які зможуть вчиняти нотаріуси, зокрема щодо реєстрації шлюбів та їх розірвання, медіації, як способу позасудового врегулювання спорів, забезпечення доказів, встановлення фактів, що мають юридичне значення.

Разом з тим, важливим аспектом у реалізації переходу до єдиного нотаріату є передача низки повноважень органу професійного самоврядування нотаріусів, зокрема: здійснювати контроль за організацією діяльності нотаріату, діловодством, дотриманням правил Кодексу професійної етики нотаріуса, організовувати підвищення професійного рівня нотаріусів, а також створювати умови для рівномірного територіального розташування робочих місць нотаріусів, аби громадяни із найвіддаленіших куточків нашої країни мали доступ до нотаріальних дій.

У цілому аналіз запропонованих Законопроектом новел заслуговує на увагу. Позитивним члени Комітету вважають також збереження за Міністерством юстиції України контрольних функцій, а саме повноважень щодо розгляду скарг, нормативного регулювання діяльності Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, видачі та анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

При цьому, Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України вважає за доцільне висловити щодо змісту Законопроекту наступні зауваження та пропозиції.

Щодо змін до Цивільного кодексу України (далі – ЦК).

1. Ряд питань, які пропонується врегулювати у ЦК, не мають безпосереднього стосунку до удосконалення регулювання нотаріальної діяльності. Це, зокрема, передача учасником майна у власність господарського товариства, товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю, відчуження частки у складеному капіталі повного або командитного товариства, що пропонуються у змінах до статей 115, 116, 127, 137 ЦК, а також змінах до законів України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

2. З частини другої статті 245 ЦК пропонується виключити положення про те, що не підлягають нотаріальному посвідченню передоручення на одержання заробітної плати, стипендії, пенсії, аліментів, інших платежів та поштової

кореспонденції (поштових переказів, посилок тощо). Таким чином, ці передоручення підлягатимуть нотаріальному посвідченню. Однак ця пропозиція не враховує, що самі доручення, на основі яких здійснюються ці передоручення, не є нотаріальними (посвідчуються посадовою особою організації, в якій довіритель працює, навчається, перебуває на стаціонарному лікуванні, або за місцем його проживання відповідно до частини четвертої статті 245 ЦК) та не прирівняні до нотаріальних (абз. шостий частини третьої статті 245 ЦК), а є допустимими лише для вчинення вищевказаних дій.

Щодо змін до Сімейного кодексу України (далі – СК).

1. Законопроект передбачає надати нотаріусам повноваження щодо реєстрації укладення та розірвання шлюбу (зміни до статей 28, 29, 45, 106, 107 СК тощо). Це не узгоджується зі статтею 34 Закону, у якій визначається перелік нотаріальних дій, що вчиняють нотаріуси. Вчинення подібних дій не входить до цього переліку.

До того ж, покладання таких функцій на нотаріуса не узгоджуються і з визначеною у статтях 4 та 6 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» системою органів державної реєстрації актів цивільного стану, згідно з якою суб'єктами державної реєстрації є: відділи державної реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, районних, районних у містах, міських, міськрайонних управлінь юстиції; виконавчі органи сільських, селищних і міських рад; дипломатичні представництва і консульські установи України. Це також не узгоджується й зі статтею 14 та статтею 15 цього ж Закону, згідно з якими заява для державної реєстрації або розірвання шлюбу подається до органу державної реєстрації актів цивільного стану.

2. Не підтримується пропозиція розірвання шлюбу подружжям, яке має дітей, шлюбних відносин в органах реєстрації актів цивільного стану або нотаріусом (частина друга статті 106 СК та виключення з частини третьої статті 293 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) слів «за заявою подружжя, яке має дітей»). Ця пропозиція Законопроекту не відповідає Конвенції про права дитини (від 20 листопада 1989 року, набула чинності для України 27 вересня 1991 року) та не враховує інтереси дітей, що є прямим порушенням статті 3 Конвенції про права дитини. Адже стаття 9 Конвенції про права дитини покладає на державу зобов'язання, щоб дитина не розлучалася з батьками всупереч їх бажанню, за винятком випадків, коли компетентні органи згідно з судовим рішенням, визначають відповідно до застосовуваного закону і процедур, що таке розлучення необхідне в якнайкращих інтересах дитини. Пропозиція Законопроекту не відповідає також статті 14 Закону України «Про охорону дитинства», згідно з якою діти та батьки не повинні розлучатися всупереч їх волі, за винятком випадків, коли таке розлучення необхідне в інтересах дитини і цього вимагає рішення суду, що набрало законної сили.

До Закону України «Про нотаріат» (далі – Закон).

1. Загальні зауваження.

1.1. Однією з основних новел Законопроекту є відмова від поділу нотаріусів на державних і приватних та запровадження єдиного нотаріату. При цьому, в результаті внесення таких змін передбачається припинити діяльність державних нотаріальних контор (нова редакція статті 1 Закону, пунктів 6, 7, розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Законопроекту).

Не заперечуючи в цілому проти запровадження єдиного нотаріату, водночас Головне управління звертає увагу на можливі соціальні наслідки від її прийняття. Зокрема, одночасна ліквідація всіх державних нотаріальних контор може вплинути на доступність для громадян отримання нотаріальних послуг і поставити під загрозу можливість доступу до нотаріальних послуг соціально незахищених верств населення. Адже вартість послуг державного нотаріуса встановлюється державою (відповідно до статті 19 Закону за вчинення нотаріальних дій державні нотаріуси справляють державне мито у розмірах, встановлених чинним законодавством, а за надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також технічного характеру справляється окрема плата у розмірах, що встановлюються територіальними органами Міністерства юстиції України), тому зазвичай є дешевшою за вартість послуг приватного нотаріуса, який за вчинення нотаріальних дій справляє плату, розмір якої визначається за домовленістю між нотаріусом та фізичною або юридичною особою (частина перша статті 31 Закону). Крім того, державні нотаріальні контори фактично задовольняють потреби пільгової категорії населення при вчиненні нотаріальних дій, звільняючи громадян від сплати державного мита у випадках, передбачених пунктом 16 статті 4 Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито».

1.2. Також одним з концептуальних положень Законопроекту є розширення повноважень Нотаріальної палати України (далі – НПУ), зокрема, передання їй низки повноважень, що належать Міністерству юстиції України щодо здійснення контролю за організацією нотаріату, проведення перевірки за діяльністю нотаріату, діловодством, визначення порядку допуску до складання кваліфікаційного іспиту на право на зайняття нотаріальною діяльністю та його проведення, реєстрація нотаріальної діяльності, визначення вимог до нотаріального офісу, вирішення питання про припинення нотаріальної діяльності нотаріуса тощо. Передбачається також, що Вища кваліфікаційна комісія нотаріату буде утворюватися відтепер при НПУ. Відповідно до чинної норми Закону вона утворюється при Міністерстві юстиції України (нова редакція статті 2-1, зміни до статей 10, 24, 25, 30⁻¹, 33 Закону тощо).

Головне управління звертає увагу на те, що передача НПУ контролюючих функцій від Міністерства юстиції України означає передачу їй відповідних повноважень центрального органу виконавчої влади. При цьому, відповідно до частини першої нової редакції статті 2-1 Закону Міністерство юстиції України практично втрачає свої регулятивні та контрольні функції стосовно нотаріусів. Однак, враховуючи передбачену Законом специфіку нотаріальної діяльності, яка полягає в тому, зокрема, що «нотаріальна діяльність – незалежна професійна діяльність, що здійснюється нотаріусами України щодо вчинення нотаріальних дій та виконання інших повноважень, делегованих державою» (нова стаття 1-1

Закону), а також те, що «нотаріус - це уповноважена державою фізична особа, яка здійснює нотаріальну діяльність...» (нова редакція частини першої статті 3 Закону), це може призвести до втрати державою контролю за здійсненням делегованих нею повноважень.

Головне управління, принагідно зазначає, що положеннями Законопроекту недостатньо чітко визначено й правовий статус НПУ. У ньому йдеться лише про те, що вона є «неприбутковою юридичною особою, має свою печатку і здійснює свою діяльність відповідно до цього Закону та свого статуту» (нова редакція статті 16 Закону).

1.3. У Законопроекті передбачається запровадження електронної системи нотаріату, складовими частинами якого є: електронний нотаріальний архів, електронний реєстр нотаріальних дій, електронне робоче місце нотаріуса. Головне управління звертає увагу, що цим питанням присвячена лише одна стаття 26-2 Закону, зміст якої зводиться в основному до загальних положень цієї системи (визначення держателя, технічного та функціонального адміністратора електронної системи) без конкретизації дій нотаріусів щодо її застосування.

При цьому, у Законопроекті не визначено, чи існуватиме паралельно електронний та класичний паперовий архів та реєстр нотаріальних дій. Загалом, така законодавча невизначеність може призвести до складнощів у правозастосуванні, порушень у сфері документообігу та втрати паперових оригіналів документів, що при здійсненні нотаріальної діяльності є неприпустимим.

У Законопроекті зазначається, що підсистемою електронної системи нотаріату, за допомогою якої забезпечується налаштування процесу вчинення нотаріальних дій, здійснюється розробка шаблонів (зразків) документів, підготовка нотаріальних документів (частина третя нової статті 26-2 Закону), є електронне робоче місце нотаріуса. Водночас саме поняття «електронне робоче місце нотаріуса» в Законопроекті не визначено.

1.4. У Законопроекті пропонується надати нотаріусу право встановлення факту родинних відносин між фізичними особами (зміни до статті 34, нова стаття 83-1 Закону).

Головне управління, перш за все, звертає увагу на те, що порядок встановлення фактів, що мають юридичне значення передбачений у цивільному процесуальному законодавстві України. Так, наприклад відповідно до статті 293 ЦПК встановлення фактів, що мають юридичне значення відноситься до справ, що розглядаються судом в порядку окремого провадження. Згідно пункту 1 частини першої статті 315 ЦПК суд розглядає справи про встановлення факту родинних відносин між фізичними особам.

Таким чином, у Законопроекті пропонується надати нотаріусу функції суду, що не узгоджується зі статтею 124 Конституції України, згідно з якою правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Головне управління зауважує також, що особливістю розгляду справ окремого провадження (а суд розглядає справи про встановлення родинних

зв'язків в окремому провадженні), є те, що вони розглядаються за участю заявника і заінтересованих осіб (частина четверта статті 294 ЦПК). Участь у справі заінтересованих осіб зумовлюється тим, що із установленням окремих обставин заявник може реалізувати свої права, які підлягають встановленню, і які можуть вплинути на його права та обов'язки лише за їх участю. Водночас вчинення нотаріальних дій не передбачає їх залучення, а, отже, можуть порушуватися права як заявників, так і заінтересованих осіб. З огляду на зазначене, а також враховуючи вимоги Конституції України про делегування функцій судів, Головне управління вважає, що нотаріуси не можуть мати повноваження встановлювати факт родинних відносин між фізичними особами.

Аналогічні зауваження стосуються нового пункту 23 частини першої статті 34, нових статей 97-1, 97-2 Закону щодо запровадження можливості забезпечення нотаріусом доказів, оскільки чинне процесуальне законодавство України вже передбачає порядок забезпечення доказів у відповідному провадженні (стаття 116 ЦПК, стаття 110 Господарського процесуального кодексу України, стаття 114 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Крім того, відповідні зміни до процесуальних кодексів про те, що докази можуть бути забезпечені нотаріусом не вносяться.

2. Зауваження до окремих статей Закону.

2.1. У статті 1 Законопроекту згідно з її назвою «Поняття нотаріату. Органи і особи, які вчиняють нотаріальні дії» мали б бути визначені органи та особи, які вчиняють нотаріальні дії, які насправді в ній відсутні.

2.2. Положеннями нової редакції частини другої статті 1 Закону передбачено, що «вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, а у випадках, встановлених цим Законом, на уповноважених посадових осіб органів місцевого самоврядування, посадових осіб дипломатичних представництв та консульських установ України». Ця редакція не враховує, що відповідно до частини п'ятої цієї ж статті вчинення нотаріальних дій, які покладаються на посадових осіб дипломатичних представництв та консульських установ України вчиняються за кордоном.

2.3. До повноважень НПУ пропонується віднести надання обов'язкових до розгляду консультативних правових висновків щодо проектів нормативно-правових актів з питань, пов'язаних з нотаріатом (новий пункт 21 частини другої статті 2-1 Закону). При цьому, зі змісту Законопроекту не зрозуміло, для якого саме суб'єкта встановлюється обов'язковість розгляду таких висновків.

2.4. Законопроектом запропоновано доповнити статтю 7 Закону новою частиною, відповідно до якої нормативно-правові акти НПУ підлягають державній реєстрації у порядку, встановленому для державної реєстрації актів міністерств та інших органів виконавчої влади. Така пропозиція з огляду на те, що НПУ є неприбутковою юридичною особою та органом професійного саморегулювання, не узгоджується з Указом Президента України «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» від 03 жовтня 1992 року № 493, який передбачає, що державній реєстрації підлягають нормативно-правові акти, які видаються міністерствами, іншими органами виконавчої влади, органами господарського управління та контролю.

2.5. З положення Законопроекту, де йдеться про «нотаріальні округи, в яких кількість нотаріусів є недостатньою» (новий пункт 11 частини першої статті 2-1, нова стаття 8⁻², нові частини четверта, п'ята статті 13⁻¹, зміни до статті 24 Закону) незрозуміло, яку кількість нотаріусів на округ потрібно вважати достатньою. Головне управління вважає це питання важливим, оскільки воно прямо впливає як на право зайняття нотаріальною діяльністю в тому чи іншому окрузі, так і на можливість реалізації прав громадян. Нова частина четверта статті 13-1 Закону, відповідно до якої «перелік нотаріальних округів, в яких кількість нотаріусів є недостатньою, визначаються Міністерством юстиції України за погодженням з Нотаріальною палатою України», не встановлює принципів подібного визначення.

У зв'язку з наведеним, подібна невизначеність, як зазначив Конституційний Суд України у висновку від 20 листопада 2019 року № 6-в/2019, є несумісною із принципом верховенства права – однією з основоположних гарантій дотримання прав і свобод людини і громадянина (абз. 12 пп. 2.1 п. 2 мотивувальної частини Висновку). На дотриманні основних фундаментальних елементів цього принципу щодо чіткості, ясності і недвозначності юридичних норм, оскільки інше не може забезпечити їх однакове застосування і не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці, неодноразово звертав увагу Конституційний Суд України у своїх рішеннях від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010, від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010, від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011, від 20 грудня 2017 року № 2-р/2017, від 27 лютого 2018 року № 1-р/2018, від 20 червня 2019 року № 6-р/2019.

2.6. У новій частині восьмій статті 10 Закону встановлюється, що «НПУ може встановити плату за складання кваліфікаційного іспиту та порядок її внесення. Розмір плати за складання кваліфікаційного іспиту визначається з урахуванням потреби покриття відповідних витрат та не може перевищувати трьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, установлених законом на день подання особою заяви про допуск до складання кваліфікаційного іспиту». Проте у даному випадку використання слова «може» суперечить вимогам визначеності правової норми, оскільки допускає її різне тлумачення. Наприклад, плата може встановлюватися для всіх осіб без винятку, або з цього правила можуть встановлюватися винятки для певних осіб. Це несе в собі корупційні ризики та можливості для зловживань з боку НПУ.

2.7. У новій редакції частини третьої статті 23 Закону допускається виконання нотаріусом обов'язків нотаріуса та/або завідуючого державного нотаріального архіву на підставі контракту, укладеного ним з відповідним територіальним органом Міністерства юстиції України. Однак наведене не враховує статтю 29 Закону (як чинну, так і в редакції проекту), у якій передбачено, що «нотаріус може укласти договір про його заміщення з іншим нотаріусом у порядку та в межах строків, визначених статтями 29¹, 29² цього Закону».

Крім цього, залишаються невизначеними умови цього контракту, в тому числі, порядок приймання-передавання архіву; відповідальність сторін; місце

вчинення нотаріальної дії під час контракту (наприклад, виконання нотаріусам таких дій за межами нотаріального округу) тощо.

2.8. Головне управління звертає увагу на неузгодженість нової статті 26-1 Закону із Законом України «Про електронні довірчі послуги». Так, у частині першій статті 26-1 передбачається, що «нотаріус повинен мати кваліфікований електронний підпис, виданий кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг». При цьому, у частині другій цієї статті йдеться про сертифікат відкритого ключа нотаріуса та вимоги до нього. Також в Законопроекті пропонується передбачити, що «відносини, пов'язані з використанням кваліфікованого електронного підпису нотаріуса, регулюються Законом України «Про електронні довірчі послуги» (частина четверта цієї ж статті).

Однак, згідно із Законом України «Про електронні довірчі послуги» кваліфікований електронний підпис має базуватись на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа (пункт 23 частини першої статті 1).

2.9. Статтею 27-1 Закону передбачається, що «до нотаріуса, яким порушено присягу нотаріуса України, обов'язки, встановлені законодавством, статутом Нотаріальної палати України, Кодексом професійної етики нотаріусів, застосовуються дисциплінарні стягнення визначені законодавством, статутом Нотаріальної палати України, Кодексом професійної етики нотаріусів». На погляд Головного управління, потребує уточнення, які види дисциплінарних стягнень можуть бути застосовані до нотаріуса.

2.10. У новій статті 75-1 Закону йдеться про «вчинення на електронній копії паперового документа або виписки з нього електронного посвідчувального напису». Проте ані в Законопроекті, ані у чинному законодавстві не міститься визначення поняття «електронного посвідчувального напису».

2.11. Нові повноваження нотаріусів, які запропоновані у статтях 93-3, 93-4, 93-5 Закону щодо документування (фіксації) інформації, огляду речей, інших об'єктів, у тому числі вебсайтів, інших місць збереження даних в мережі Інтернет, здійснення відео- та аудіозапису не узгоджуються з положеннями нової редакції статті 34 Закону, яка називається «Нотаріальні дії, які вчиняють нотаріуси», і в якій відповідних дій на нотаріусів не покладається.

До Закону України «Про оренду державного та комунального майна (далі для цілей цього пункту – Закон).

У цьому Законі статтю 2 пропонується доповнити новою частиною 9, згідно з якою «цей Закон не поширюється на відносини з надання в користування державного та комунального майна для розміщення нотаріального офісу в нотаріальних округах, що належать до переліку нотаріальних округів, в яких кількість нотаріусів є недостатньою, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері нотаріату, за погодженням з Нотаріальною палатою України». Також в пункті 7 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Законопроекту передбачено, що «особа, яка на день набрання чинності цим Законом працювала на посаді державного нотаріуса та згодом була звільнена у зв'язку з ліквідацією державної нотаріальної контори, має переважне право на отримання в оренду державного або комунального майна для розміщення нотаріального офісу в

нотаріальному окрузі, що належить до переліку нотаріальних округів, в яких кількість нотаріусів є недостатньою. Якщо кілька таких осіб бажають скористатися переважним правом перевага надається особі, яка має більший стаж роботи на посаді державного нотаріуса. Протягом п'яти років після ліквідації державної нотаріальної контори Нотаріальна палата України має право дозволяти використання для розміщення нотаріального офісу в нотаріальному окрузі, що належить до переліку нотаріальних округів, в яких кількість нотаріусів є недостатньою, приміщення, яке на день набрання чинності цим Законом використовувалося для розміщення державної нотаріальної контори та яке не повністю відповідає вимогам до нотаріального офісу».

З вищенаведеного незрозуміло, насамперед, яким чином і на яких правових підставах державне та комунальне майно для розміщення нотаріального офісу передаватиметься нотаріусам, якщо Закон не поширюватиметься на ці відносини «з надання в користування». Крім того, вищенаведені пропозиції встановлюють «виключні» умови для оренди державного та комунального майна нотаріусами. Подібні «виключення» з законодавства, які полягають у створенні пільгових сприятливих умов для визначеного кола осіб, несуть в собі потенційний корупційний ризик, а також суперечать усталеним принципам оренди державного та комунального майна, які встановлені у частині п'ятій статті 2 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» (в тому числі, принципам відкритості та прозорості, рівності та змагальності, захисту економічної конкуренції, повного, своєчасного, достовірного інформування про об'єкти оренди та порядок передачі їх в оренду; забезпечення конкурентних умов оренди та інших видів договорів).

Інститут законодавства Верховної Ради України в цілому підтримує Законопроект, але водночас, дослідивши його редакцію у контексті завдань та аргументації суб'єкта права законодавчої ініціативи щодо доцільності його прийняття, висловлює свої застереження.

Міністерство юстиції України надало низку пропозицій до Законопроекту і зауважило, що підтримує його прийняття лише за умови врахування висловлених пропозицій.

Офісом Генерального прокурора були висловлені зауваження щодо виключення положень Закону стосовно обов'язку нотаріуса надавати на обґрунтовану письмову вимогу прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування у зв'язку з кримінальним провадженням, цивільними, господарськими, адміністративними справами, справами про адміністративні правопорушення, що знаходяться в провадженні цих органів, довідки про вчинені нотаріальні дії та інших документів, оскільки надання такої інформації в рамках кримінального провадження лише за судовим рішенням вочевидь збільшить часові межі її отримання слідчим, прокурором, що не сприятиме своєчасному формуванню доказової бази та забезпеченню ефективності досудового розслідування.

Міністерство фінансів України не підтримує пропозицію щодо надання в користування державного майна та комунального майна для розміщення нотаріального офісу в нотаріальних округах на пільгових умовах, оскільки це

може призвести до зменшення відповідних надходжень від орендної плати до державного та місцевих бюджетів.

При цьому Фондом державного майна України зазначено, що підвищення ефективності використання державного або комунального майна може бути досягнуте лише шляхом запровадження прозорих правил конкуренції, тоді як запропоновані зміни є необґрунтованими і при реалізації на практиці можуть призвести до спотворення та/або обмеження умов конкуренції у відповідній сфері діяльності у розумінні законодавства України про захист економічної конкуренції.

Асоціацією міст України зазначено, що запропонована норма про надання органами державної влади і органами місцевого самоврядування на пільгових умовах державного та комунального майна в користування для розміщення нотаріального офісу є прямим обмеженням самостійності органів місцевого самоврядування у праві розпорядження комунальним майном. Відповідно до статті 142 Конституції України рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів (що складаються, зокрема і з плати за користування комунальним майном) є матеріальною та фінансовою основою місцевого самоврядування. При цьому частиною сьомою статті 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлено, що майнові операції, які здійснюються органами місцевого самоврядування з об'єктами права комунальної власності, не повинні ослаблювати економічних основ місцевого самоврядування, скорочувати обсяги доходів місцевих бюджетів.

Міністерством цифрової трансформації України надало низку концептуальних зауважень до положень Законопроекту щодо електронної системи нотаріату, кваліфікованого електронного підпису нотаріуса тощо.

Міністерство економіки України звернуло увагу, що існує необхідність, серед іншого, підтверджувати факт розміщення на веб-сайтах звукової інформації з порушенням авторського права і суміжних прав (зокрема, музичних творів, фонограм). При цьому підтвердження наявності звукової інформації, доступної на веб-сайті, потребує як візуального спостереження (обстеження), наприклад, при визначенні назв музичних творів, що пропонуються користувачам веб-сайтів для завантаження, так і прослуховування музичних записів, розміщених на вебсайтах.

Нотаріальна палата України цілком підтримує Законопроект.

На підставі викладеного вище, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення регулювання нотаріальної діяльності (реєстр. № 5644 від 10 червня 2021 року), поданий народним депутатом України Фріс І.П. та іншими народними депутатами України, за результатами розгляду у першому читанні прийняти за основу.

2. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення регулювання нотаріальної діяльності (реєстр. № 5644 від 10 червня 2021 року), поданого народним депутатом України Фріс І.П. та іншими народними депутатами України, відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті законопроекту, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити голову підкомітету з питань діяльності органів юстиції, органів виконання покарань та пробації Фріс Ігоря Павловича.

Голова Комітету

А.Є. КОСТІН



ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Костін Андрій Євгенович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B0400000053E22E0027179400
Дійсний до: 28.04.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-26/03-2021/325068 від 21.10.2021



666526